

یلان دالان جعلی: گفت و گوی تحلیلی و تبیینی قدس با ۸ تن از کارشناسان درباره پرونده قفقاز جنوبی

کارشناسان معتقدند اکنون به سبب خطراتی که ایجاد کریدور جعلی زنگزور به همراه دارد باید تعارفات را کنار گذاشته و صریح تر مقابل زیادی خواهی های دشمنان مرز و بوم ایران ایستاد.

آران نیوز : تحلیل و گزارش

در کنار جنگ اوکراین، یکی از کانون های بحرانی که توجهات جهانی و بویژه منطقه ای را در یکی دو سال اخیر به خود جلب کرده، نزاع میان دو جمهوری همیشه متخاصم آذربایجان و ارمنستان در قفقاز جنوبی و همسایگی کشور عزیزمان است. وضعیت امروز قفقاز جنوبی تحت تاثیر رویکرد تهاجمی دولت الهام علی اف را می توان به آتشفانی در آستانه انفجار تشبیه کرد. ادعاهای پرتکرار وی درباره کریدور موهوم زنگزو که به قطع مرز جمهوری اسلامی و ارمنستان منتج و با پیچی کردن راه ایران به روسیه و اروپا، به اعتقاد ناظران سیاسی تهران را دچار خفگی ژئوپولوتیک می کند موضوعی است که به رویارویی جدید در منطقه دامن می زند. همین مسئله تصمیم سازان در تهران را نسبت به ادامه رویکرد تهاجمی محور غربی – عبری – ترکی در منطقه حساس کرده و آنها به صراحت قطع این مسیر را خط قرمز خود اعلام کرده اند.

هشدار تند تهران البته فعلا حاکم قماربار باکو را به عقب نشینی واداشته اما نمی توان نسبت به خطراتی که در کمین کشورمان است بی تفاوت بود. دلسوزان معتقدند اگر روزی رضا شاه با خیانت و اشتباه مهلک خود در واگذاری منطقه کوچک اما راهبردی و استراتژیک «قره سو» به ترکیه منافع تاریخی کشور را به خطر انداخت، اکنون به سبب خطرات مشابهی که ایجاد کریدور ادعایی زنگزور به همراه دارد باید تعارفات را کنار گذاشته و صریح تر مقابل زیادی خواهی های دشمنان مرز و بوم ایران ایستاد. بر این اساس روزنامه قدس در راستای رسالت تحلیلی و تبیینی خود به سراغ چند تن از کارشناسان خبره این حوزه رفته و نظر آنها درباره بحران مذکور و راه حل های پیش رو از منظر کشورمان را جویا شده که در ادامه می خوانید.

احمد کاظمی کارشناس حوزه قفقاز

ادعای جمهوری آذربایجان علیه منطقه سیونیک، استان جنوبی ارمنستان به مرکزیت قاپان که هم مرز با جمهوری اسلامی ایران است از منظر حقوق بین الملل هیچ مبنای مشروع و حقوقی ندارد. در این راستا ماده 2 منشور سازمان ملل صراحتا بر احترام به تمامیت سرزمینی و مرزهای بین المللی تاکید می کند. اما استدلال مقامات باکو آن است که این منطقه سال ۱۹۲۲ از سوی شوروری به ارمنستان واگذار شده و لذا ادعایی در باره سیونیک مطرح شده است. طبق رویه ای که باکو در پیش گرفته، خوب، در طرف مقابل ایروان هم می تواند نسبت به نخجوان چنین ادعای داشته باشد چراکه این شهر تا قبل از سال 1920 میلادی، بخشی از خانات ایروان بود. یا اینکه طبق معاهده سیر ۱۹۲۰ که عثمانی آن را امضا کرد، شش استان در جنوب شرق این کشور با عنوان ارمنستان غربی متعلق به ارمنی ها بود. ضمن اینکه بزرگترین واقعیت این است که تا پیش از قراردادهای گلستان و ترکمنچای قفقاز بخشی از خاک ایران بوده است. ایغدیر، قارص و دالان قره سو که در سال ۱۳۱۰ بدون مبنای حقوقی مشروع به ترکیه واگذار شدند نیز همگی متعلق به ایران هستند و طبیعتاً با استدلال باکو، باید به صاحبان تاریخی شان بازگردند.

پس در گام نخست اساس ادعای حاکمیت تاریخی بر سیونیک که با اسم و رمز جعلی زنگزور مطرح می شود سندیت ندارد و در این منطقه به لحاظ تاریخی آرامنه ساکن بوده اند. البته باید توجه داشت به کار بردن واژه جعلی زنگزور به جای دالان تورانی ناتو از منظر تاریخی، سیاسی و حقوقی اشتباه است. زنگزور غربی در بطن خود ادعای سرزمینی علیه ارمنستان است. با این وجود تحولات اخیر یعنی وقوع جنگ سوم قرباغ و چشم پوشی ارمنستان از قره باغ و کریدور تاریخی لاجین به این معنی است که حالا دیگر علی اف هیچ دست آویزی برای تحقق کریدور جعلی زنگزور یا دالان تورانی ناتو ندارد و هر گونه حمله به ارمنستان تجاوز به کشور دیگری تلقی شده و محکوم است.

اکنون پرسش دیگر این است که چرا برخی قدرت های غربی مانند آمریکا، فرانسه و انگلستان در مورد سرنوشت مسیحیان ارمنی قرباغ سکوت اختیار کردند؟ باید به این نکته اشاره کرد که

انگلستان خود مبتکر و کارگزار اصلی فتنه در قفقاز می باشد. آنها که حقوق بشر را بعنوان یک ابزار فشار بر کشورها دنیا می دانند امروز نفت و انرژی را بر حقوق بشر ارجح می دانند. در دو دهه اخیر الهام علی اف با هزینه ای بالغ بر 30 میلیارد دلاری خط لوله از باکو تا ایتالیا کشیده و با توجه به جنگ اوکراین انتقال انرژی از باکو به اروپا اهمیت دارد و همین امر منجر شده اروپایی ها چشم خودشان را حقوق و امنیت هم کیشان مسیحی خود ببندند. در این مسیر انگلستان در قالب این طرح فتنه های ژئوپلیتیکی پیچیده ای مانند دالان تورانی ناتو علیه ایران، روسیه، چین و هند را دنبال می کند و منافع قرباغ و ارمنستان برای آنها اهمیتی ندارد.

با تحقق دالان تورانی ناتو اروپا به گاز روسیه در قالب خطوط لوله استراتژیک نورد استریم و ایران نیاز جدی نخواهد داشت و ظرفیت های ژئوپلیتیکی مسکو و تهران در حوزه انرژی تضعیف و چین نیز در تأمین انرژی مورد نیاز خود از آسیای مرکزی با مشکل مواجه خواهد شد. بر مبنای همین منافع است که هشدارها درباره احتمال پاک سازی قومی و جابجایی اجباری جمعیت بومی آرامنه قرباغ از سوی غرب نادیده گرفته می شود. این تهاجم دولت باکو علیه اقلیت های تالشی بشدت علاقمند به فرهنگ ایرانی هم در جنوب جمهوری آذربایجان در میان سکوت جهانی ادامه دارد.

محسن پاک آئین، سفیر پیشین ایران در جمهوری آذربایجان

اجرای شدن فرمت 3+3، به عنوان راه حلی برای پایان دادن به بحران مذکور که به پیشنهاد جمهوری اسلامی ایران مطرح شده است به چند موضوع بستگی دارد. در مرحله نخست ارمنستان باید مناسبات خود را با جمهوری آذربایجان و ترکیه به سمت عادی سازی ببرد. در مرحله پسین، لزوم بهبود مناسبات گرجستان با روسیه است چراکه در جلسه ای که برای بررسی بحران چندی پیش در تفلیس برگزار شد روسیه به دلیل برخی اختلافات حضور نداشت. در واقع کلید اجرای درست طرح مد نظر تهران تعامل بین کشورهای منطقه آن هم بدون مداخله کشورهای بیگانه می باشد. در واقع جمهوری اسلامی همکاری متقابل را جایگزین رقابت و اختلاف می کند تا صلح و امنیت پایداری در قفقاز ایجاد شود. متأسفانه کشورهای فرامنطقه ای شامل آمریکا، اروپا و رژیم صهیونیستی علاقه مند به صلح در منطقه نیستند. آنها منافع خود را در ادامه منازعه می بینند و در این مسیر است که رژیم صهیونیستی یکی از فروشندگان اصلی سلاح به جمهوری آذربایجان می شود و منافع زیادی را کسب می کند. اما در صورت صلح باکو و ایروان و همکاری مشترک بین کشورهای منطقه با طرح پیشنهادی ایران نفوذ تل آویوو بطور طبیعی کاهش می یابد.

حسن بهشتی پور کارشناس مسائل بین الملل

امروز در ارمنستان دولتی مستقر هست که گرایش آن به غرب و بویژه آمریکا محسوس است. چرخش پاشینیان به سوی غرب در حالی است که ایروان به لحاظ تاریخی یکی از متحدان اصلی مسکو در منطقه قفقاز است. به همین لحاظ برخی تصرف قره باغ توسط باکو را نوعی شکست برای مسکو تلقی می کنند اما در واقعیت به نظر این تحلیل درستی نیست چراکه مسکو با ایروان و باکو تعاملات مناسبی دارد. ضمن اینکه 21 دسامبر 1991 در شهر آلماتی جمهوری قزاقستان، سران 11 کشور تازه استقلال یافته از جماهیر شوروی از جمله دو جمهوری آذربایجان و ارمنستان طی اعلامیه ای اعلام کردند باید حاکمیت، تمامیت سرزمینی و نقض ناپذیری مرزهای کشورهای عضو کشورهای مستقل مشترک المنافع را رعایت و آن را به رسمیت بشناسند. در آن دوره قرباغ جزئی از خاک آذربایجان محسوب می شد ولی ارمنستان در طی این مدت علاوه بر منطقه قره باغ هفت شهر دیگر را اشغال کرده بود و اتفاقی که اکنون افتاده بازگشت این مناطق به جمهوری آذربایجان است. بخاطر این موضوع هرچند که مسکو حامی ایروان باشد نمی تواند بخاطر مکانی که بعنوان خاک باکو محسوب می شود با آذربایجان وارد جنگ شود. اما اگر زمانی آذربایجان قصد حمله نظامی به استان سیونیک به عنوان بخشی از ارمنستان را داشته باشد نه تنها مسکو که ایران نیز به این مسئله واکنش نشان خواهند داد. ضمن اینکه حضور نیروهای روس بعنوان حافظ صلح در دالان لاجین نشان از قدرت نظامی و بازیگری موثر مسکو در قفقاز می باشد.

همچنین این نکته که درباره ضد و بندهای مسکو با آنکارا در منطقه قفقاز مطرح می شود هم به نظر صحت ندارد چراکه روسیه با گسترش پان ترکسیم در این منطقه به شدت مخالف و در اصل این سیاست متعارض با منافع مسکو می باشد. از طرف دیگر آنکارا و کی یف روابط خوب و نزدیکی

دارند و همین امر نیز منجر به بی اعتمادی بیشتر روسیه به ترکیه شده است.

احسان موحدیان؛ کارشناس مسائل قفقاز

هنگامی که سال 2020 جنگ قفقاز میان دو کشور جمهوری آذربایجان و ارمنستان در منطقه رخ داد، تمرکز ایران بر روی ماجرای برجام و توافق با امریکا بود و تصور بر این بود اگر این توافق با ایالات متحده سر پا شود، بطور خودکار مسائل منطقه ای به ویژه موضوع جنگ قره باغ و قفقاز حل و چالش های ایران با همسایگان شمال غربی خود بخود کاهش خواهد یافت. این تصویری اشتباه بود چراکه تحولات مذکور منجر به ورود بازیگران منطقه ای از جمله ترکیه و صهیونیست ها شد و آنها توانستند به نوعی از غفلت ایران استفاده و شرایط ژئوپلیتیک منطقه را تغییر دهند. بعد از حضور آنکارا و تل آویو در این منطقه مباحثی درباره دالان جعلی زنگزور مطرح شد و همین امر منجر به افزایش حساسیت از سوی دستگاه های سیاسی، دیپلماسی و اقتصادی کشورمان شد تا از بروز خسارت به منافع ملی در آینده جلوگیری شود. با این وجود در هفته های اخیر باکو تلاش کرد بعد از تسلط بر منطقه قره باغ اقداماتی در حوزه تبلیغاتی و رسانه ای آغاز کند تا برنامه حمله نظامی ترکیه و آذربایجان به جنوب ارمنستان تکمیل شود. البته باکو مدت ها به دنبال این اقدام می باشد ولی با هشدارهای جدی ایران و مانورهای نظامی کشورمان در نوار مرزی شمال غرب جمهوری آذربایجان از این اقدام منصرف شد.

اما با توجه به تحولاتی که در طی هفته های اخیر در منطقه به وجود آمد به نظر می رسد عواملی در پشت پرده به دنبال این هستند حمله نظامی باکو به ارمنستان هرچه سریع تر انجام شود و گرنه با توجه به تحولات بین المللی این فرصت از دست آنها خارج خواهد شد. این مسئله توجه و دقت جدی مسئولان جمهوری اسلامی ایران را می طلبد. امروز دولت حاکم در ارمنستان بر خلاف دولت های پیشین این کشور غرب گرا می باشند بطوریکه پاشینیان نخست وزیر سیاست های خود را همسو با منافع کشورهای اروپایی و ایالات متحده آمریکا بر می دارد. همین امر و نزدیکی پاشینیان به غرب امکان توافق ارمنستان با دو کشور جمهوری آذربایجان و ترکیه بر خلاف منافع ایران را بیشتر کرده است.

البته دولت پاشینیان تاکنون با ایده ایجاد کریدور زنگزور مخالفت کرده است. ولی با توجه به واگذاری قریباغ به آذربایجان در هفته های اخیر تنش های سیاسی در ارمنستان به ویژه در شهرهای ایروان، گیومری و وانادزور شکل گرفته است و به نوعی ثبات ارمنستان را دچار تنش کرده و این منجر به نگرانی برای دوستان این کشور در منطقه شده است. البته این نا آرامی ها و بی ثباتی در ارمنستان فرصتی به دولت پاشینیان داده تا ارتباط خود را با آمریکا گسترش دهد و همین موضوع منجر به خشم مسکو شده و حتی احتمال اینکه روسیه در آینده نزدیک به کمک ایروان بیاید بسیار کم خواهد بود از طرف دیگر مسکو بارها اعلام کرده مخالفت جدی درباره بازگشایی کریدور زنگزور ندارد چراکه می خواهد از این مسیر با ترکیه در مبادله و تبادل در ارتباط و به دریای سیاه دسترسی داشته باشد و به نوعی از زنگزور بعنوان ابزاری برای دور زدن تحریم های غرب علیه خود استفاده کند.

جمهوری اسلامی ایران باید هوشیاری خودش را در این منطقه حفظ کند جدا از اینکه امروز در ارمنستان چه دولتی سر کار است باید نسبت به مرزها حساس باشد. اگر این مسیر بسته شود ایران در محاصره کشورهای جهان ترک و یا ناتوی ترکی قرار می گیرد و به نوعی مسیر دسترسی ما در زمینه اقتصادی در قفقاز بسته خواهد شد و برای دسترسی به اروپا باید به باکو و آنکارا متوسل شویم. از طرف دیگر در نزدیکی مرزهای ایران (جنوب ارمنستان) مکانی برای تردد تروریست های تکفیری و تجزیه طلب خواهد شد. ایران باید به دنبال مانورهای نظامی مشترک حتی با ارمنستان باشد و نیز مانورهای نظامی خود را در مرزهای مشترک شمال غرب تداوم دهد و حساسیت ها را حفظ کند.

امروز نتیجه سیاست پاشینیان در منطقه این است که یک تشددی در ارمنستان ایجاد کند به گونه ای که اعلام کند ایروان هیچ پشتیبانی از منطقه ندارد و تنها واشنگتن است که می تواند حامی

این کشور در برابر باکو باشد در واقع این سخن نشان دهنده این است که اگر آمریکایی ها حضورشان تداوم داشته باشد روسیه زدایی در منطقه شکل خواهد گرفت و نفوذ جمهوری اسلامی ایران در منطقه کاهش خواهد یافت.

حمید حکیم کارشناس مسایل اوراسیا

همجواری در قفقاز با قدرت هایی مانند ایران و روسیه و در راستای رقابت با این دو می تواند برای غربی ها و رژیم صهیونیستی جذاب باشد. مضاف بر این منافع اقتصادی و سیاسی دیگری هم برای آنها خواهند داشت. در این مسیر امروز باکو بازیگری نیست که بتواند تهدیدی برای جمهوری اسلامی ایران در منطقه ایجاد کند. جمهوری آذربایجان به تنهایی توان لازم برای تاثیرگذاری در تحولات را ندارد برای همین است که سیاست تکیه به سایر قدرت های فرامنطقه ای را پیشه کرده است. علی اف وارد میدانی شده که کشورهای غربی و صهیونیست ها برایش تعریف کرده اند. بر این اساس امروز آرامش و صلح یا تنش و جنگ در قفقاز بستگی به نوع تصمیمات بازیگران منطقه و فرامنطقه دارد. هرچند که طرفین درگیر یعنی باکو و ایروان تا در خط مقدم درگیری ها هستند اما کشورهای مختلف از جمله آمریکا، ترکیه، رژیم صهیونیستی و روسیه این جنگ ها و تنش های منطقه قفقاز را مدیریت می کنند.

امروز باکو نقش بازیگری را ایفا می کند که سناریونویس آن آمریکا و اروپایی ها هستند که به دنبال حذف نفوذ ایران در منطقه قفقاز دست به هرکاری می زنند. آشوب و تنش در مرزهای ایران یکی از حلقه هایی است که غرب به دنبال آن در طول چند سال اخیر بوده است. در این مسیر بحثی که بعنوان دالان زنگزور توسط جمهوری آذربایجان و ترکیه مطرح شده در اصل همان طرحی است که 20 سال گذشته توسط غربی ها در مقابل دالان لاجین مطرح شد و در همان زمان با مخالفت ایران و برخی دولت های دیگر مطرح شد. اما بعد از جنگ سال 2020 قریباً دوباره این مسئله توسط اردغان مطرح می شود. اینپیشبرد تحمیلی این ایده تبعات سنگینی برای باکو به همراه خواهد داشت چون تمامیت سرزمینی ارمنستان نقض خواهد شد. دالان زنگزور به معنی نقض تمامیت ارضی و مرزهای بین المللی یک کشور است. ثمانه اکوان، کارشناس مسائل آمریکا

یکی از مسائل مهم، توجه به نوع بازیگری ایالات متحده در بحران قفقاز است. نیکول پاشینیان نخست وزیر ارمنستان به دلیل ضعفی که در مواجهه با جمهوری آذربایجان دارد و البته تمایل به دوری از روسیه، از حضور نظامی آمریکا بعنوان یک حامی در منطقه استقبال می کند. مانور نظامی مشترک ایروان با واشنگتن در همین راستا قابل تبیین است. اما نخست وزیر ارمنستان در معادلات خود بزرگترین اشتباه را طی سه دهه گذشته در باره کشورش انجام داد چراکه هیچگاه دید آمریکا کمک به ارمنی ها نمی باشد بلکه ایالات متحده در صدد درگیر کردن روسیه در جنگ جدید در قفقاز می باشد. واشنگتن قصد دارد از توان نظامی و دفاعی مسکو در جنگ اوکراین کم کند و از طرفی اگر جنگی بین باکو و ایروان شکل بگیرد دو بازیگر اصلی منطقه یعنی ایران و ترکیه را درگیر کند و در نهایت به سمت مرزهای روسیه گسترش یابد. اما پاشینیان برای نگاه داشتن حکومت خود و خاموش کردن اعتراضات در ایروان دست به هر اقدامی می زند و بخاطر ضعفی که در منطقه با آن مواجه شده متاسفانه در تله کشورهای غربی به ویژه آمریکا گرفتار شده و این در حالی است که کشورهای دیگر از جمله ایران و روسیه نسبت به نزدیکی وی به واشنگتن هشدارهای لازم را داده اند.

میرقاسم مومنی کارشناس مسائل سیاست خارجی

بازی مقامات باکو با کلید واژه زنگزور نباید از نظرها دور بماند. جمهوری آذربایجان به لحاظ سرزمینی دوپاره تشکیل شده است. نبود ارتباط زمینی بین نخجوان و خاک اصلی آذربایجان ضعف مهمی تلقی است. از سویی باکو صادرکننده انرژی نفت و گاز است و برای صادرات آن به اروپا و همچنین ارتباط با ترکیه، نیازمند یک مسیر ترانزیت زمینی است. پس باکو با اشاره به ضعف مفرط ارمنستان با مطرح کردن ایده واهی و جعلی زنگزو و با حمایت ترکیه درصدد ایجاد چنین مسیری برآمده است. هدف جنگ های ۲۰۲۰ هم همین بود که بیایند با فشار به دولت ارمنستان امتیازاتی در خصوص دالان زنگزور بگیرند. اما اگر باکو از طریق نظامی زنگزور را تصرف کند نوعی اعلام جنگ

به جمهوری اسلامی است چراکه مسیر ایران به اوراسیا و شمال به جنوب بسته خواهد شد. این اتفاقات البته از دید مقامات ما پنهان نیست. نکته دیگر نقض گسترده حقوق ارامنه در قره باغ کوهستانی و کوچاندن اجباری آنها توسط باکو است. متأسفانه امروز حقوق بشر به مسئله ای سیاسی در دنیا تبدیل شده است. قدرت رسانه ها در جهان نیز در دست لابی های صهیونیستی می باشد بخاطر همین نقض های حقوق بشری در منطقه قره باغ، در جهان انعکاس نیافته است. رضا عابدی گناباد، کارشناس مسائل ترکیه

اهداف ترکیه در قفقاز چند لایه و پیچیده می باشد بطوریکه در طیف مختلفی از منافع داخلی، رقابت های منطقه ای و بازیگری در چارچوب منافع غرب، این کشور را بعنوان یک بازیگر خطرناک در منطقه تبدیل کرده است. به لحاظ اقتصادی تامین انرژی از کشورهای آسیای مرکزی، جمهوری آذربایجان و ترکمنستان در دستور کار ترکیه قرار دارد. در واقع آنکارا با آینده نگری در راستای متنوع سازی سبد انرژی البته ارزان قیمت برای خود به دنبال منابع مطمئنی به جز منابع گازی و نفت از ایران و روسیه است. اما از لحاظ سیاسی ترکیه بحث هژمونی گرای را با ایده هایی مانند نو عثمانی گرای، پان ترکسیم و تشکیل اتحادیه ای از کشورهای ترک زبان را دنبال می کند. ترک ها همچنین همواره بعنوان تامین کننده منافع غرب در منطقه ایفای نقش می کنند لذا به لحاظ امنیتی به دنبال منزوی کردن ایران و روسیه و ایجاد دالان تورانی و کریدورهای انرژی برای دور زدن تهران و مسکو می باشد.

ترک ها قصد دارند مسیرهای در عرصه صادرات کالا در قفقاز طراحی کنند تا اگر جمهوری اسلامی ایران قصد تبادل کالا به کشورهای همجوار یا اروپایی را داشت تنها مسیری بتواند از آن عبور کند خاک ترکیه و متحدین این کشور باشد و این اقدام به نوعی و منافع سیاسی اقتصادی و امنیتی ترکیه را در برابر تهران و حتی مسکو تامین کند. در این مسیر سفری که اردوغان به نخجوان در هفته گذشته داشت نوعی جشن پیروزی ائتلاف باکو، آنکارا و تل آویو بود. خطری که این سفر به همراه خواهد داشت تبدیل شدن یک رویا به واقعیت در قفقاز است یعنی جمهوری آذربایجان با کمک ترکیه، رژیم صهیونیستی، آمریکا و انگلستان کریدور جعلی زنگزور و تورانی را در آینده پیاده کنند. این هشدار برای مسکو و تهران است. سخنان اردوغان در نخجوان زنگ هشدار برای غفلت احتمالی ایران و روسیه از نقشه ناتو و آمریکا در قفقاز می باشد. در این بین امروز روسیه احساس می کند قدرت اصلی در قفقاز است. این تحلیل اشتباهی از سوی کرملین می باشد، روسیه در خواب غفلت می باشد و ایران باید این کشور را بیدار کند. واقعیات میدانی نشان می دهد محور غربی ترکی و عبری نیت جدایی سیونیک از جنوب ارمنستان را دارد و این خطرناک است.